

dotycząca moralności genetycznego doskonalenia jest zawsze, przynajmniej w części, argumentacją odnoszącą się do *telos*” (s. 38). „Problem tkwi nie tylko w środkach, lecz również w celach” (s. 24). „By zmagać się z problemami etyki genetycznego doskonalenia, musimy podnieść kwestie powszechnie zapomniane we współczesnym świecie – pytania o moralny status natury i właściwe miejsce człowieka w świecie” (s. 9).

Istotę zagrożenia biotechnologicznego upatruje Sandel w zniszczeniu charakteru życia ludzkiego (i jego poszczególnych aspektów) jako daru, nad którym nie mamy całkowitej władzy, ani którego nie jesteśmy w stanie całkowicie przewidzieć. W przypadku sportu – którego istotę Sandel rozumie jako, przede wszystkim, kultywację naturalnych talentów (niezależnych od) człowieka i podziw dla nich – „etyka udoskonalania” grozi całkowitym zniszczeniem jego natury poprzez sprowadzenie sportu tylko i wyłącznie do kwestii zależnego od człowieka wysiłku i wynikającego z niego efektu. W przypadku manipulacji genetycznych dotyczących dzieci, biotechnologia wiąże się z atakiem i ryzykiem destrukcji rodzicielstwa jako praktyki społecznej rządzącej się zasadą bezinteresownej miłości.

Jak zauważa Sandel, „jeśli rewolucja genetyczna zniszczy nasze postrzeganie charakteru ludzkich władz i osiągnięć jako daru, to dokona też transformacji trzech kluczowych cech naszego krajobrazu moralnego – pokory, odpowiedzialności i solidarności” (s. 86). Tu biotechnologia ukazuje swą destrukcyjną siłę nie tylko w odniesieniu do konkretnych praktyk społecznych, lecz do całej moralności zachodniej. W przypadku pokory Sandel wskazuje, że „w świecie, w którym ceni się panowanie i kontrolę, instytucja rodzicielstwa jest szkołą pokory. Ponieważ troszczymy się o nasze dzieci i jednocześnie nie możemy wybrać ich takich, jakie byśmy chcieli, to fakt ten uczy nas otwartości na nieoczekiwane. Taka otwartość jest zaś dyspozycją godną afirmowania nie tylko wewnątrz rodzin, ale jako taka” (s. 86). W odniesieniu do odpowiedzialności „etyka udoskonalania” musi powodować jej horrendalny rozrost. Kiedy całość naszej kondycji staje się kwestią do naszej dyspozycji, nasze działania, osiągnięcia, błędy przestają być kwestią napięcia między wyborem, decyzją a przypadkiem, gdyż właściwie nic już nie jest przypadkowe. Fakt ten pociąga za sobą znaczne konsekwencje w sto-

sunku do solidarności. Jej podstawą jest bowiem konstatacja, iż powodzenie w życiu zależy w pewnym stopniu od losu, szczęścia, nad którymi nie mamy kontroli. Nasze talenty też nie są zupełnie naszą własnością, gdyż nie zależą od naszego działania, lecz są kwestią „genetycznej loterii”. Jednak ta podstawa znika w momencie, gdy nasze cechy przestają być niekontrolowanym darem a stają się kwestią wyboru. Wtedy ci, którym nie powodzi się w życiu, nie mogą już być postrzegani jako niewinne ofiary ślepego losu, które budzą współczucie, lecz stają się nieudacznikami, którzy z własnej winy znajdują się w złym położeniu. „Ci, którzy znajdują się na dole hierarchii społecznej byłiby postrzegani nie jako ci, którzy ponieśli jakąś szkodę i wobec tego zasługują na odpowiednią kompensację, lecz jako niedołęgi wymagające genetycznej naprawy” (s. 92).

Najnowsza książka Michaela Sandela dotyka najbardziej palących problemów moralnych XXI wieku. Jednocześnie jest ona próbą stawienia czoła tym trudnościom. Sandel odkrywa ubóstwo współczesnego liberalnego języka moralnego, który właśnie w obliczu zasadniczego zagrożenia dla człowieka nie zdaje egzaminu. Poprzez odnowienie teleologicznej perspektywy etycznej stara się autor *Democracy's Discontent* wyposażyć mieszkańca „późnej *modernitas*” w narzędzie pozwalające mu przeciwstawić się temu niebezpieczeństwu. Nie jest to pierwsza taka próba podjęta przez Sandela. Podobnie jak wszystkie poprzednie, wejdzie ona na trwałe do grona celných, choć nielicznych krytyk liberalnego paradygmatu.

Lukasz Dominiak

Sprawozdanie z Jubileuszu Profesora Andrzeja Chodubskiego.

Gościnny Gdańsk i nieodległe, urokliwe Sulęcyno były w dniach 14 i 15 maja 2007 roku miejscami obchodów uroczystości jubileuszowych Profesora Andrzeja Jana Chodubskiego: 55-lecia urodzin, 30-lecia pracy zawodowej, 10-lecia nominacji profesorskiej. Współpracownicy, przyjaciele i uczniowie Profesora przygotowali z tych okazji księgę pamiątkową, a ponadto wystąpili z inicjatywą konferencji naukowej pod hasłem „Migracje ludności w kontekście przemian kulturowo-cywilizacyjnych”. Szeroki odzew na za-

proszenie Komitetu Naukowego w składzie: profi UG dr hab. Ewa Polak, prof. zw. dr hab. Adam Gwiazda, profi UG dr hab. Miron Kłusak, profi UG dr hab. Grzegorz Piwnicki stanowił najlepszy dowód na uznanie dla dorobku i pozycji naukowej Jubilata.

Profesor Andrzej Chodubski, historyk, politolog, wszechstronny humanista łączy w swojej postawie wybitnego Uczonego wnikliwość, skrupulatność, niezwykłą pracowitość, która przekształca wykonywanie zawodu w serdeczną pasję, z otwartością na nowe zjawiska, swobodę w zakreślaniu horyzontów badawczych, darem prognozowania. Jednocześnie Profesor stanowi wzór mądrego, życzliwie dyscyplinującego Nauczyciela i Mistrza pokoleń: wrażliwego, o wielkim sercu, człowieka dobrego, co zgodnie podkreślali składający Mu laudacje oraz gratulacje – profi zw. dr hab. Marcelli Kosman, profi zw. dr hab. Czesław Mojsiewicz, profi dr hab. Henryk Machel, dziekan Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego.

Najważniejsze etapy kariery naukowej Jubilata to: uzyskany w 1981 roku doktorat, poprzedzony stażem na Uniwersytecie Azerbejdżańskim w Baku, co istotnie wpłynęło na dojrzały wybór późniejszych pól badawczych, a następnie regularnie pokonywane kolejne szczeble – doktor habilitowany w 1986 r., docent w 1987 roku, profesor nadzwyczajny w 1993 roku, profesor nauk humanistycznych w 1996 roku, profesor zwyczajny w 2003 roku. Lata te wypełnia intensywna praca, doskonalenie warsztatu, pogłębianie studiów nad obecnością Polaków w Azerbejdżanie, polskimi tradycjami na Zakaukaziu, i już znacznie szerzej – problemami migracji. Jak w dokumentach oficjalnych wskazuje Jubilat w sferze Jego zainteresowań znajdują się ponadto: metodologia badań, politologia, globalizm, lokalizm, mniejszości narodowe, zbiorowości polonijne. Kierunki te znajdują odzwierciedlenie w tytułach publikacji, m.in. *Aktywność kulturalna Polaków w Azerbejdżanie w XIX. i na początku XX. wieku* (Gdańsk 1986), *Wstęp do badań politologicznych* (Gdańsk 1995), *Polacy w Azerbejdżanie* (Toruń 2003). W sumie – jest Profesor autorem 25 monografii, syntez, podręczników i ok. 700 artykułów naukowych i recenzji. Ważny jest udział Profesora w publikacjach o charakterze kompendium wiedzy, takich jak: *Encyklopedia Politologii*, *Mala Encyklopedia Wiedzy Politycznej*, *Polski Słow-*

nik Biograficzny. Zwraca uwagę obfitość form eseistycznych oraz popularyzatorskich, napisanych z rygorami właściwymi narracji naukowej, ale przystępnym językiem. Profesor Andrzej Chodubski kieruje ponadto seriami: „Cywilizacja i Polityka”, „Cywilizacje w czasie i przestrzeni”, „Dziejopisarze Gdańska”. W dorobku Jubilata wyróżnia się prace poświęcone działalności naukowej i pedagogicznej Kazimierza Podoskiego, który pełnił wobec Andrzeja Chodubskiego niegdyś, w początkach Jego pracy w Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Gdańskiego, rolę podobną do tej wypełnianej przezeń dzisiaj wobec swoich 19 doktorantów i niezliczonej rzeszy studentów. Warto dodać, że Profesor Andrzej Chodubski zrecenzował 96 prac doktorskich i habilitacyjnych.

Sylwetkę Jubilata dopełniają informacje na temat jego aktywności w Komitecie Nauk Politycznych PAN, Państwowej Komisji Akredytacyjnej, Komisji Politologicznej ds. Przewodów Doktorskich, w licznych komitetach redakcyjnych czasopism naukowych. Profesor jest współtwórcą i od wielu lat wykładowcą Uniwersytetu III Wieku w Gdańsku, jednym z organizatorów olimpiad: o Unii Europejskiej oraz Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym. Należy do grona najczynniejszych i najbardziej pożądaných uczestników konferencji i sympozjów. Najdokładniejsza nawet faktyczna charakterystyka osiągnięć Jubilata nie oddaje rzeczywistego zaangażowania, energii, twórczej inspiracji przenikających Jego prace.

Wszystkie te cechy dostrzegli w swoich wystąpieniach autorzy laudacji oraz artykułów dedykowanych Profesorowi Andrzejowi Chodubskiemu. Jak napisały we Wstępie do tomu pokonferencyjnego organizatorki uroczystości – profi UG dr hab. Ewa Polak i dr Joanna Leska-Ślęzak przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego (w jego składzie byli także: mgr Magdalena Marchlewska i mgr Paweł Trawicki), Profesor „słynie nie tylko z szerokiej i interdyscyplinarnej wiedzy, ale również z niekonwencjonalnego sposobu prowadzenia wykładów, charakterystycznego poczucia humoru i wielkiej otwartości na sprawy i problemy innych ludzi (...). Jak twierdzą wieloletni absolwenci jest jednym z niewielu wykładowców, którego nazwiska nigdy się nie zapomina. W środowisku akademickim propaguje dobre tradycje i niestrudzenie przypomina o standardach godnego postępowania w murach wyższej uczelni.

Powszechnie znane jest wielkie poświęcenie, z jakim służy pomocą, życzliwością i wskazówkami zarówno studentom, jak i młodszym kolegom w stawianiu nie tylko pierwszych kroków na wyboistej drodze działalności naukowej”.

Jubileuszową konferencję otworzył prof. zw. dr hab. Marek Malinowski, uwypuklając nośność i aktualność jej celów naukowych, tzn. próbę zdiagnozowania sytuacji dotyczącej przyczyn, przejawów i konsekwencji migracji ludności. Ruchy migracyjne stały się jednym ze znaków współczesności, wymuszającym przewartościowanie sądów na ten temat. W dwudniowym spotkaniu udział wzięło kilkudziesięciu badaczy reprezentujących ośrodki akademickie z całej Polski, w tym: Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Szczeciński, Katolicki Uniwersytet Lubelski. Poruszano następujące problemy: „Migracje a tempo wzrostu gospodarczego”: – prof. zw. dr hab. Adam Gwiazda, „*Małe ojczyzny* Józefa Ignacego Kraszewskiego” – prof. zw. dr hab. Bogumiła Kosmanowa, „Wojciech Jaruzelski jako pisarz polityczny” – prof. zw. dr hab. Marcei Kosman, „Emigranci do krajów ojców. Z biografii Cezarego Baryki” – prof. dr hab. Tadeusz Linkner, „Problemy rozwoju polskiej politologii” – prof. zw. dr hab. Czesław Mojsiewicz, „Polacy w życiu gospodarczym, naukowym i kulturalnym Norwegii” – prof. dr hab. Edward Olszewski, by zasygnalizować jedynie spectrum tematyki, złożoność oraz obszary badawcze sytuujące się w tytule konferencji. W wygłoszonych referatach znalazły odbicie podstawowe nurty studiów nad migracjami ujmowane interdyscyplinarnie, tzn. na przecięciu historii, politologii, stosunków międzynarodowych, kulturoznawstwa, np. „Wysiedlenie ludności polskiej z Pomorza Nadwiślańskiego w latach 1939–1944” (prof. UG dr hab. Bogdan Chrzanowski), „Deportacja Tatarów krymskich w 1944 roku (dr Aleksandra Kosińska), „Procesy migracyjne w USA i ich ne-

gatywne implikacje” (prof. UAM dr hab. Sebastian Wojciechowski), „Polska diaspora w Republice Południowej Afryki na tle migracji globalnych” (prof. UWM dr hab. Arkadiusz Żukowski), „Zainteresowanie Białorusią w Polsce po 1989 roku” (dr Helena Głogowska), „Duszpasterstwo polonijne w Kościołach partykularnych Unii Europejskiej” (ks. dr Józef Szymański), „Osadnictwo kaszubskie a kształtowanie się społeczeństwa Kanady w XIX wieku” (mgr Paweł Trawicki).

W czasie obrad Jubilatowi wręczono księgę pamiątkową *Procesy migracyjne w kontekście przemian kulturowo-cywilizacyjnych* (Pelplin 2007) pod redakcją naukową prof. UG dr hab. Ewy Polak i dr Joanny Leskiej-Ślęzak oraz okolicznościową bibliografię publikacji zatytułowaną *Uczony i Jego dzieło* (Toruń 2007). Pierwsza zawiera 29 artykułów dotyczących zagadnienia migracji. Druga – zgodnie z zapowiedzią – imponujący liczbą i zakresem tematycznym wykaz publikacji Profesora Andrzeja Chodubskiego. Warto podkreślić, że książkę *Uczony i Jego dzieło* przywiózł do Gdańska i osobiście wręczył dr Adam Marszałek, prezes zasłużonego dla rozwoju politologii Wydawnictwa Adam Marszałek.

Konferencja upłynęła w niezwykłej atmosferze odbiegającej od konwencji stricte naukowego spotkania. Wspomnienia, wypowiedzi uczniów Profesora, m.in. dr Heleny Głogowskiej, prof. UWM dr. hab. Arkadiusza Żukowskiego, prof. UMK dr. hab. Jacka Knopka, żartobliwe podziękowania i odpowiedzi, rozmowy w kuluarach sprzyjały integracji środowiska. Oszałamiająca majowym rozkwitem przyroda oraz wieczorne ognisko pomogły przełamać nastrój celebry bez umniejszania rangi chwili, za co szczególne słowa uznania skierować należy do pomysłodawców z Instytutu Politologii Uniwersytetu Gdańskiego.

Profesorowi Andrzejowi Chodubskiemu wypada życzyć dalszych sukcesów i satysfakcji z pracy zawodowej. Ad multos annos, Drogi Profesorze.

Iwona Hofman